

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

Aamu- ja iltapäivätoiminnan selvitys: ministeriön puheenvuoro
Aamu- ja iltapäivätoiminnan seminaari 6.11.2009

Tiina Kavilo
Opetusministeriö
Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto

Selvitys koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan lainsäädännön toimivuudesta, toiminnan laadusta ja muutostarpeista (OPM 2009:8)

- **Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma:**
"Arvioidaan koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan lainsäädännön toimivuus, toiminnan laatu ja muutostarpeet. Edistetään yksityisen ja kolmannen sektorin palveluntuottajien mahdollisuuksia tuottaa iltapäivätoimintaa."
- **Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma 2007 - 2012:**
"Ryhdytään toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että kaikilla pienillä koululaisilla on mahdollisuus saada aamu- ja iltapäivätoimintapaikka."
- Opetusministeriön asettaman selvityshenkilön **Esa Iivosen** toimeksiannon mukaan tuli selvittää
 - miksi toiminta ei ole aiemmin asetettujen tavoitteiden laajuista
 - miten avustusjärjestelmä, kilpailuttaminen ja sopimusten määräaikaisuus vaikuttavat kolmannen sektorin mahdollisuuksiin järjestää toimintaa
 - millaisin toimenpitein kolmannen sektorin mahdollisuuksia toiminnan järjestämiseen voidaan parantaa

Lausunnot

Opetusministeriön lausuntopyyntö tuotti **95 lausuntoa**

Kiitosta:

- selvitys kuvaa monipuolisesti ja varsin kattavasti aamu- ja iltapäivätoiminnan nykytilaa ja kehittämishaasteita
- selvitys perustuu monipuoliseen aineistoon
- selvityshenkilö on kuullut laajasti aamu- ja iltapäivätoiminnan toimijakenttää ja myös toiminnassa mukana olevia lapsia ja heidän vanhempiaan
- 21 toimenpide-ehdotusta kohdistuvat kentän mielestä keskeisiin kehittämishaasteisiin ja ne saivat laajaa kannatusta

Lausunnot

Kritiikkiä:

- kunnille ei tule säätää uusia velvoitteita
- monet selvityshenkilön ehdotuksista sisältävät lisää normiohjausta ja suosituksia (vrt. normitalkoot)
- toimenpide-ehdotusten kustannusvaikutuksia ei ole arvioitu
- selvityksessä on kuitenkin useita toimenpide-ehdotuksia, jotka edellyttäisivät välittömästi tai välillisesti valtion ja kuntien merkittävää lisärahoitusta
- toiminnan todellinen lisätarve on selvittämättä
- kolmannen sektorin toimintamahdollisuuksia ei ole riittävästi selvitetty
- toimenpide-ehdotusten vaikutuksia rehtorin ja koulun muun henkilöstön työ- ja palvelusuhteen ehtoihin, työmäärän, vaativuuden ja vastuun lisääntymiseen ei ole riittävästi selvitetty

Hallituksen politiikkariihen kannanotto

- **Hallituksen politiikkariihen kannanotossa** 24.2.2009 todetaan yhtenä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin lisäämistä koskevana toimenpiteenä:

"Varmistetaan pienten koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan riittävä saatavuus. Toimenpiteistä päätetään selvitysmiehen ehdotuksista käydyn lausuntokierroksen jälkeen. Pienituloisten lasten osallistumismahdollisuuksien parantaminen aamu- ja iltapäivätoimintaan sekä muuhun harrastetoimintaan selvitetään."

Kehyspäättös ja peruspalveluohjelma

- **Valtiovarainministeriön** lausunto:
"Selvityksen toimenpide-ehdotukset eivät sisälly peruspalveluohjelmaan 2010 – 2013 tai peruspalvelubudjettiin. **Kunnille ei tule säätää lisävelvollisuuksia peruspalveluohjelman ja valtiontalouden kehyspäättöksen ulkopuolelta.** Jos ehdotettuja toimenpiteitä halutaan jatkossa toteutettavaksi, ne tulee sisällyttää peruspalveluohjelmamenettelyyn."

- "Mahdollisista menojen uudelleenkohdennuksista päätetään valtiontalouden kehyspäättöksen ja valtion vuotuisten talousarvioesitysten puitteissa. Näiden lähtökohtien tulisi ilmetä muistion jatkotyössä ja siihen liittyvissä esityksissä."

- **Valtiovarainministeriö:** "Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisen tulee jatkossakin perustua kunnallisen itsehallinnon pohjalta kuntien omiin päätöksiin."

Neuvottelukunta ja hanke

- Ehdotettu **laajapohjainen neuvottelukunta** aamu- ja iltapäivätoiminnan ja koulun kerhotoiminnan kehittämiseksi sai lausunnonantajilta runsaasti kannatusta, samoin **valtakunnallinen hanke** erityisoppilaiden ja muiden erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden aamu- ja iltapäivätoiminnan, koulun kerhotoiminnan ja muun koulussa tapahtuvan kerhotoiminnan kehittämiseksi.

MUTTA:

- Valtiovarainministeriö: "Ehdotusten toteuttamista tulee arvioida tarkemmin lähinnä siinä tapauksessa, että aamu- ja iltapäivätoiminnan velvoitteita ja rahoitusta ehdotetaan muutettavaksi."

Aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet

- Opetushallitus on asettanut ohjausryhmän, jonka tehtävänä on uudistaa **aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet** vuosina 2009 – 2010.
- Opetushallituksen lausunnon mukaan "ehdotus aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden sisällyttämisestä opetussuunnitelman perusteisiin voidaan ottaa pohdintaan myöhemmin opetussuunnitelman perusteiden kokonaisuudistuksen yhteydessä. Tällöin on syytä hyödyntää parhaillaan käynnissä olevan kerhotoiminnan kehittämistyön (osa Perusopetus paremmaksi –ohjelmaa) tulokset ja tarkastella mahdollisuuksia koulun kerhotoiminnan ja aamu- ja iltapäivätoiminnan kokonaisvaltaiseen kehittämiseen."

Tietosuoja- ja salassapitosäännösten selkiyttäminen

- Monissa lausunnoissa pidetään tärkeänä **tietosuoja- ja salassapitosäännösten selkiyttämistä** aamu- ja iltapäivätoiminnan osalta. Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäjällä on oikeus saada toiminnan järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot huoltajan luvalla/suostumuksella.
- Tietosuoja- ja salassapitosäännöksiä voitaisiin pohtia myös aamu- ja iltapäivätoiminnan osalta valmisteltaessa oppilas- ja opiskelijahuoltoa koskevien säännösten kokoamista yhteen lakiin. Työ käynnistyy kevätkaudella 2010.

Ohjaustehtäviin valmistavien tutkintojen perusteet

- Opetushallitus: Olemassa olevien **ohjaustehtäviin valmistavien perus-, ammatti- ja erityisammattitutkintojen perusteita tulee tarkistaa** niin, että ne vastaavat aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjauksen tarpeisiin.
- Lausunnossaan Opetushallitus piti tärkeänä aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ja koulunkäyntiavustajan ammattitutkintojen yhdistämisen selvittämistä.
- Ohjaajien täydennyskoulutusta pidettiin yleisesti tärkeänä.

Ohjaajien määrä, ryhmäkoot ja tilat

- Opetushallitus ei näe tarpeelliseksi, että annettaisiin erillinen **suositus lasten enimmäismäärästä ohjaajaa kohti**. Opetushallitus pitää tärkeänä, että kuntien tulee jatkossakin määritellä toimintaryhmien muodostamisen periaatteet kunnan omassa toimintasuunnitelmassa.
- Aamu- ja iltapäivätoiminnan, esiopetuksen ja kerhotoiminnan **tilasuunnittelulle** asettamat vaatimukset otetaan huomioon koulurakennuksen perustamishankkeen suunnitteluvaiheessa sekä myönnettäessä valtionosuutta (jatkossa valtionavustusta) peruskoulun perustamishankkeelle.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan riittävän saatavuuden varmistaminen

- Opetushallitus ei näe tarpeelliseksi **valtakunnallisen suosituksen antamista maksualennuksista ja –vapautuksista** ja niiden hakemis- ja päätösmenettelyistä.
- **Tilasto- ja tietopohjaa** pitää kehittää. Valtakunnallinen tieto toiminnan kokonaiskustannuksista puuttuu.
Tilastokeskus kerää aamu- ja iltapäivätoiminnasta tiedot kunnille aiheutuvista kokonaiskustannuksista. Tiedot kerätään kunnan itse järjestämästä toiminnasta, kunnan ostopalveluna hankkimasta toiminnasta ja kunnan avustamasta toiminnasta, samoin kunnille kertyvistä maksutuloista ja muista tuloista. Ostopalveluna hankitusta toiminnasta ja avustettavasta toiminnasta ei kerätä muille toimijoille aiheutuvia kustannustietoja eikä tietoa toimijoiden perimistä osallistumismaksuista.
- Tarvitaan myös tietoa siitä, kuinka moni aamu- ja iltapäivätoimintaa kaipaava jää toiminnan ulkopuolelle ja miksi. (OPH:n vuosittainen valtakunnallinen seuranta?)
- Maksuton koulun kerhotoiminta parantaa pienituloisten perheiden lasten harrastusmahdollisuuksia.